

Fra: Regnskogfondet ved Solveig Firing Lunde, solveig@regnskog.no

Til: postmottak@digdir.no, cc: helene.hoggen@digdir.no

Dato: 3.4.2020

Tema: Saksnr.19/01489

Innspill til handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser

Regnskogfondets viktigste innspill til Handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser (heretter referert til som «handlingsplanen») er at den tar hensyn til regnskogen ved å slå fast som ambisjon at norske offentlige anskaffelser ikke skal bidra til regnskogsødeleggelse. Dette er en naturlig følge av regnskogens verdi for verdens miljø og av Norges internasjonale engasjement for beskyttelse av regnskog.

Bakgrunn

Etterspørselen etter råvarer som palmeolje, tømmer, soya og mineraler til produksjon av mat, dyrefôr, treprodukter, energi, papir og drivstoff er hovedårsaken til at regnskogen forsvinner. Over halvparten av all avskoging det siste tiåret skyldes jordbruk, og da særlig produksjon av kjøtt, soya og palmeolje. Mat er med andre ord en viktig sektor i arbeidet mot regnskogsødeleggelse.

Norsk offentlig sektor kjøper varer og tjenester for omtrent 500 milliarder kroner hvert år. Dette inkluderer også produkter som driver regnskogsødeleggelse. Samtidig bruker norske myndigheter om lag tre milliarder kroner på bevaring av regnskog hvert år. Det meste av dette arbeidet er rettet mot samarbeid med regnskogsland og internasjonale institusjoner som skal bidra til bedre bevaring av skog. En del av arbeidet har imidlertid også vært rettet mot norsk og internasjonalt næringsliv for at selskapene skal ta ansvar for egne forsyningskjeder.

Handlingsplanen er en viktig mulighet for Norge til å ta ansvar på hjemmebane og gjøre om engasjementet for avskogingsfrie forsyningskjeder i næringslivet til konkret praksis. Den bør derfor inneholde en klar ambisjon om at norske offentlige anskaffelser ikke skal bidra til regnskogsødeleggelse. Dette er viktig for at anskaffelsene skal være reelt klimavennlige og skånsomme mot naturmangfoldet, og det er i tråd med signaler fra regjeringen selv, fra Stortinget og utviklingen i deler av næringslivet.

I fjor, da Næringskomiteen behandlet stortingsmeldingen om anskaffelser, avga komiteen enstemmig en merknad om viktigheten av at offentlige innkjøp ikke skal bidra til avskoging av

regnskog, i tråd med det internasjonale arbeidet for avskogingsfrie forsyningskjeder som Norge har bidratt til.¹

Da Energi- og miljøkomiteen behandlet statsbudsjettet for 2020, sa de følgende:

Komiteen legger merke til at det har vært en positiv utvikling i næringslivets vilje til å unngå avskoging i sine verdikjeder, både i Norge og internasjonalt. Komiteen mener det er viktig at aktørene innenfor privat sektor som tar grep for å unngå avskoging, ikke taper i markedssituasjonen, men opplever etterspørsel etter avskogingsfrie varer. Komiteen ber derfor regjeringen om å sikre at avskogingsfrie varer prioriteres i norske offentlige innkjøp.²

Dette er noen av de tydelige og viktige politiske signalene som underbygger at handlingsplanen bør være tydelig på at norske offentlige innkjøp ikke skal bidra til regnskogsødeleggelse.

En slik ambisjon er viktig for å fremme ansvarlig næringsliv. En rekke bedrifter både i Norge og internasjonalt har satt eller er i ferd med å sette seg ambisiøse mål for å sikre at egen virksomhet ikke bidrar til avskoging og annen skogødeleggelse, og flere store norske selskaper jobber seriøst med problematikken.

Å kjøpe fra aktører som tar arbeidet mot avskogingsrisiko og regnskogsødeleggelse på alvor, bidrar ikke bare til redusert press i seg selv, men også til at de næringslivsaktørene som gjør en innsats for å minske sitt avskogingsfotavtrykk står bedre rustet i konkurranse med aktører som ikke tar hensyn til mennesker og miljø. Det må til i en verden der det ofte er billigst å ikke ta hensyn til mennesker og miljø.

Krav og operasjonalisering

Regnskogfondets anbefaling til alle som står i fare for å ha en forbindelse til regnskogsødeleggelse gjennom sin forsyningskjede, er å stille krav til *leverandøren* av varen man kjøper, og ikke bare til selve *varen*. Det offentlige bør prioritere å handle med de aktørene som tar arbeidet mot regnskogsødeleggelse på alvor og samtidig velge bort både leverandører og produkter som kan knyttes til faktisk regnskogsødeleggelse eller avskogingsrisiko. Ved å stille krav også til leverandørene og ikke bare produktene, øker forbrukermakten og påvirkningspotensialet til Norge.

Dette kan illustreres gjennom soya. Soya er en av råvarene med avskogingsrisiko som Norge importerer aller mest av, og mye brukes i oppdrettsnæringen. Det aller meste av laksen eksporteres imidlertid, mens en liten prosentandel går til innenlands bruk. Soya brukes også i

¹ «Komiteen mener at det også er viktig at det legges til rette for at offentlige innkjøp ikke skal bidra til avskoging av regnskog, i tråd med det internasjonale arbeidet for avskogingsfrie forsyningskjeder som Norge har bidratt til (jf. Meld. St. 14 (2015–2016)).» https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2018-2019/inns-201819-376s/?s=skog&m=1#match_1

² https://stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2019-2020/inns-201920-009s/?s=avskoging&m=2#match_3

fôr i landbruket. Soyafôret fisk og kjøtt kjøpes av det offentlige. Ved å kreve at de som leverer mat til det offentlige tar ansvar for hele sin leverandørkjede og stiller krav til at alle egne leverandørers virksomhet er avskogingsfri, kan selv en offentlig innkjøper som kjøper en liten andel av det som går til innenlands bruk i Norge, bidra til å påvirke en hel bransje.

For at norske offentlige innkjøp ikke skal bidra til ødeleggelse av regnskog, bør det kun kjøpes produkter og tjenester fra leverandører og produsenter som har en åpen og sporbar forsyningskjede, og som kan garantere at de selv og underleverandørene deres følger disse prinsippene:

- Ingen tropisk avskoging eller skogødeleggelse
- Ingen ødeleggelse av tropisk torvmyr
- Ingen konflikt med menneskerettigheter, inkludert urfolks rettigheter

At forsyningskjeden er åpen og sporbar er en forutsetning for å kunne vurdere om de ovennevnte prinsippene overholdes.

Det enkleste i mange sammenhenger, og særlig for små innkjøperorganisasjoner, er imidlertid å velge bort risikoprodukter. Her er en liste over enkle grep en innkjøper kan ta for å redusere risiko for å bidra til regnskogsødeleggelse:

- Unngå tropisk tømmer
- Unngå biodrivstoff laget av palmeolje og soya
- Unngå fyringsolje laget av palmeolje og soya
- Redusere forbruket av oppdrettslaks og kjøtt
- Kjøpe stearinlys med Svanemerket
- Kjøpe resirkulerte papirprodukter

Konklusjon

Den norske satsningen på grønne offentlige anskaffelser er en svært god mulighet for Norge til å ta en lederrolle internasjonalt i arbeidet for avskogingsfrie offentlige innkjøp. Det vil samtidig være et sterkt signal i negativ retning hvis handlingsplanen ikke er tydelig på at norske offentlige anskaffelser skal prioritere avskogingsfrie varer, og dette vil være i strid med de politiske styringssignalene fra Stortinget.

Det bør derfor være en eksplisitt ambisjon i handlingsplanen at norske offentlige anskaffelser ikke bidrar til regnskogsødeleggelse, og den bør skissere hvordan ambisjonen kan operasjonaliseres ved å 1) stille krav om at leverandørene skal være avskogingsfrie i hele sin virksomhet og/eller 2) unngå produkter med høy avskogingsrisiko.